

Tvorba neformalnih imena

Đeri, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:637811>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet u Osijeku
Diplomski studij Engleskog jezika i književnosti i Hrvatskog jezika i
književnosti

Dora Đeri

Tvorba neformalnih imena

Diplomski rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Ana Mikić Čolić

Osijek, 2024.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet u Osijeku
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Diplomski studij Engleskog jezika i književnosti i Hrvatskog jezika i
književnosti

Dora Đeri

Tvorba neformalnih imena

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje filologije,
znanstvena grana kroatistika

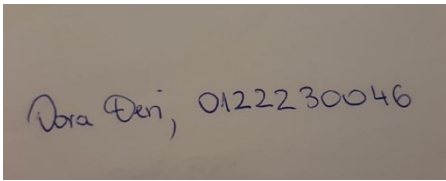
Mentorica: izv. prof. dr. sc. Ana Mikić Čolić

Osijek, 2024.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 2. rujna 2024.

Dora Đeri, 0122230046

Sažetak

Cilj je ovoga diplomskog rada istražiti kojim tvorbenim načinima nastaju neformalna imena kojima se govornici hrvatskoga jezika svakodnevno koriste u neformalnoj komunikaciji. Riječ je u ovome radu o tvorbi riječi i najplodnijim tvorbenim načinima, žargonu i tvorbi žargona u hrvatskom jeziku, a naposljetku i o onomastici koja zaokružuje cjelinu o imenima. U svrhu je pisanja diplomskoga rada provedena anketa u kojoj su ispitanici navodili neformalna imena kojima se koriste kada govore o osobama, otvorenim i zatvorenim prostorima unutar naseljenog mjesta, građevinama, institucijama i slično.

Ključne riječi: neformalno ime, tvorba riječi, žargon, onomastika

Sadržaj

1. UVOD.....	2
2. Tvorba riječi u hrvatskom jeziku.....	3
2.1. Tvorbeni načini.....	5
2.2. Tvorba složenih skraćenica.....	7
3. ŽARGON U HRVATSKOM JEZIKU.....	8
3.1. Tvorbeni postupci u žargonu.....	9
4. ONOMASTIKA.....	12
4.1. Antroponimi.....	12
4.1.1. Nadimci.....	12
4.2. Toponimija.....	13
4.2.1. Ojkonimi.....	14
4.2.2. Hodonimi.....	14
4.3. Etnonimi.....	16
5. ANALIZA KORPUSA.....	17
5.1. Tvorba nadimaka.....	19
5.2. Tvorba neformalnih hodonima.....	21
5.3. Tvorba neformalnih ojkonima.....	24
5.4. Tvorba neformalnih etnika.....	26
5.5. Neformalna imena institucija.....	26
5.6. Neformalna imena ugostiteljskih objekata.....	28
5.7. Neformalna imena građevina.....	29
5.8. Neformalna imena školskih predmeta, studija i kolegija.....	29
5.9. Neformalni nazivi zanimanja.....	31
6. ZAKLJUČAK.....	33
7. LITERATURA I IZVORI.....	34

1. Uvod

Rječnik nekog jezika obuhvaća bogatstvo riječi kojima se govornici koriste za komunikaciju i izražavanje ideja. Budući da se stalno pojavljuju novi trendovi i koncepti koje treba imenovati, pojavljuje se i potreba za konstantnim proširivanjem rječnika što upućuje na njegovu fleksibilnost i dinamičnost da prati promjene u društvu, tehnologiji i kulturi.

Tvorba riječi djelotvorna je i inovativna gramatička disciplina koja svakodnevno „lansira“ nove riječi u leksik te proučava njihove tvorbene načine. Neovisno kojim je tvorbenim načinom riječ nastala, svaki tvorbeni način sadrži osnovu od koje se polazi u tvorbi, a novonastalu riječ prema Babiću (2002) nazivamo tvorenicom. Između osnovne riječi i tvorenice mora postojati glasovno i značenjsko podudaranje kako bismo ustvrdili da su u tvorbenoj vezi. Opisujući tvorbeni sustav hrvatskoga jezika utvrđuje se po kojim tvorbenim uzorcima nastaju nove riječi, a u njihovu određivanju koristimo se semantičkom analizom riječi. Tim postupkom utvrđuje se način na koji su riječi nastale. Tvorbeni načini kojima nastaju nove riječi u hrvatskom jeziku jesu: sufiksalna, prefiksalna, prefiksarno-sufiksalna, složeno-sufiksalna, složeno-nesufiksalna tvorba te srastanje.

Dio novonastalih riječi postaje dio općeuporabnog leksika te ulazi u standardni jezik, dok drugi dio postaje dijelom žargonskog leksika. Žargon je skup neformalnih imena, riječi i izraza koji se koristi unutar određene zatvorene skupine govornika s ciljem olakšane komunikacije ili identifikacije unutar skupine. Žargon je skloniji bržem i agresivnijem širenju među govornicima od bilo kojeg drugog tipa jezika i govora.

Prema Mikić Čolić (2021) tvorbeni načini kojima nastaju žargonizmi u hrvatskom jeziku jesu skraćivanje, univerbizacija, sufiksacija i rezanje dijelova riječi.

Budući da je u ovom radu riječ o imenima, potrebno je zaći i u onomastiku – granu lingvistike koja proučava porijeklo, strukturu, značenje i uporabu imena, bilo da je riječ o osobnim imenima ili imenima koje ljudi dodjeljuju ljudima i pojavama u svojoj okolini. U novijoj literaturi onomastika se dijeli na antroponimiju koja se bavi proučavanjem osobnih imena, prezimena, nadimaka i etnonima te na toponimiju koja se bavi proučavanjem zemljopisnih imena naselja, mjesta, voda, gora i slično.

U ovom je radu prikupljen korpus neformalnih imena, odnosno žargonizama kojima se govornici hrvatskog jezika koriste pri imenovanju različitih značenjskih kategorija.

2. Tvorba riječi u hrvatskom jeziku

U hrvatskom jeziku tvorba riječi razgranat je proces koji se sastoji od različitih pravila i načina ulančavanja dijelova riječi kako bismo dobili nove riječi, koje se razlikuju od postojećih riječi. Tvorbu riječi Babić (2002: 23) određuje kao pojavu u jeziku kojom nove riječi postaju „na osnovi dosadašnjeg rječničkog blaga“, a ujedno ona „označuje i jezikoslovnu disciplinu koja se bavi proučavanjem načina, obrazaca i tipova postanka novih riječi“. Babić (2002) također naznačuje kako je naziv tvorbe riječi dvoznačan: „U tvorbi se riječi kao jezikoslovnoj disciplini opisuju tvorbene jedinice i sustavi jednoga jezika, ovdje suvremenoga hrvatskoga književnog jezika. Pod tvorbenim sustavom razumijeva se cjelokupnost tvorbenih načina, tipova i obrazaca književnog jezika, plodnih i neplodnih, u njihovom međusobnom odnosu.“ (Babić 2002: 23)

Babić (2002) dalje navodi da tvorba riječi pripada leksikologiji jer riječi bez obzira na postanak jednako ulaze u morfološko-sintaktičke odnose, a primjer su tome netvorbena imenica *kost* koja se jednako vlada kao i tvorbena imenica *slabost* (*slab* + *-ost*), a netvorbeni pridjev *kljast* jednako se vlada kao tvorbeni pridjev *iglast* (*igl* + *-ast*). Na osnovi drugih primjera te zbog sličnosti sa sklonidbom imenskih riječi i sprezanjem glagola, Babić (2002) navodi da se tvorba riječi može uvrstiti i u morfologiju, odnosno proučava se kako se morfemi slažu u ovjerene oblike riječi: „Tvorba je riječi takvo slaganje morfema ili riječi kojim nastaje nova riječ, nova rječnička (leksička) jedinica, za razliku od morfologije u kojoj slaganjem morfema nastaje samo drugi oblik riječi.“ (Babić 2002: 24) Babić (2002) dalje navodi i da tvorbu riječi treba nazvati leksičkom morfologijom, tj. morfologijom nazivanja, za razliku od sintaktičke (gramatičke) morfologije, a samim time naznačuje se da tvorba riječi pripada morfologiji u širem smislu riječi. Istu tvrdnju Babić podupire primjerima nom. *stric* i *kum* jer ako tim imenicama dodamo nastavak *-a*, dobivamo oblik imenica u genitivu (G *stric-a*, *kum-a*), a dobivena riječ *kuma* sada ima i novo značenje (‘ženska osoba koja je kum’).

U tvorbi riječi važno je razlikovati riječ koja sudjeluje u tvorbenom procesu – osnovnu riječ te riječ koja se u tvorbenom procesu ostvaruje – tvorenicu. Prema primjeru *kaučukov* osnovna je riječ *kaučuk*, a tvorenica *kaučukov*, ali isto tako tvorenica u drugom slučaju može postati i osnovna riječ, recimo prema primjeru *kaučukovac*. Između osnovne riječi i tvorenice mora postojati tvorbena veza, tj. glasovno i značenjsko podudaranje, a ako jedno nedostaje ne možemo reći da postoji tvorbena veza. Riječi u kojima prepoznajemo značenjsku te izražajnu

vezu možemo svrstati u istu tvorbenu porodicu. U tvorbenoj vezi među riječima razlikujemo motivirane (tvorbene) te nemotivirane (netvorbene) riječi.

Opisujući tvorbeni sustav našeg jezika utvrđuju se tvorbeni uzorci prema kojima nastaju nove riječi, a u određivanju tvorbenih uzoraka pomaže semantička analiza riječi. Semantičkom analizom utvrđuje se izrazna i sadržajna veza među riječima, a smjerovi tvorbe pokazuju da postoje bliže i dalje tvorbene veze, primjerice riječ *bravarica* u bližoj je tvorbenoj vezi s riječi *bravar*, a u daljoj tvorbenoj vezi s riječi *brava*: „Bliža tvorbena veza odražava vezu između članova koji neposredno sudjeluju u tvorbenom procesu, a dalja veza između članova koji su međusobno srodni.“ (Barić i sur. 1997: 288) Semantičkom analizom riječi dobivamo način na koji se riječi preoblikuju i to po određenim pravilima ili preoblikama. Opisuje se značenje riječi, odnosno dolazimo do osnovne, tj. polazne riječi i otkrivamo značenjske (semantičke) uzorke. Značenjski (semantički) uzorak sastoji se od dva člana, od kojih je prvi tvorenica, a drugi opis tvorbenog značenja. Kako navodi Babić (2002), rastavljanjem riječi na jedinice dobivamo različite dijelove – jedan dio koji sadrži osnovno leksičko značenje, a drugi dio koji služi za modificiranje značenja osnove i oblikovanje nove riječi. Recimo u primjeru *mlad-* značenjski je dio osnove, a *-ost* je tvorbeni nastavak koji je promijenio značenje riječi u riječ *mladost*. Prema Babiću (2002) dijelove u kojima je leksičko značenje zovemo tvorbenom osnovom, a ostale dijelove tvorbenim formantima (sufiksi, prefiksi i spojnici). Navodi se da je: „Obrazac formalni uzorak po kojem se riječi tvore. Po jednom se obrascu može tvoriti više tipova. Istovrsne tvorenice određene i s obzirom na izraznu i na sadržajnu stranu čine jedan tvorbeni tip. Tvorbeni tip čine istovrsna ostvarenja tvorbenog načina ili obrasca.“ (Babić 2002: 34) Sudjelovanje tvorbenih uzoraka u tvorbi riječi zove se plodnost tvorbenih uzoraka. U tvorbi riječi sudjeluju i različite vrste riječi te se zato može govoriti o morfološki različitim tvorbenim osnovama; imeničkoj, pridjevskoj, glagolskoj, priložnoj, brojevnoj osnovi. U određivanju morfološke osnove koja je sudjelovala u tvorbi koje riječi i tako postala tvorbena osnova pomaže značenje, a ono se najbolje određuje već spomenutom preoblikom.

S obzirom na to da je potreba za novim riječima svakodnevna moramo utvrđivati načine na koje su postale riječi koje već imamo u jeziku te tako otkrivamo i načine na koje će nastati nove riječi (tvorenice). Tvorbenom analizom doći ćemo do pravila i načina po kojima su riječi tvorene.

2.1. Tvorbeni načini

U tvorbi riječi u hrvatskom jeziku postoje dva osnovna tvorbena načina, a to su slaganje i izvođenje koji se međusobno razlikuju po broju ishodišnih riječi. Ako je tvorenica u tvorbenoj vezi s jednom riječi, tada je nastala izvođenjem te se zove izvedenica, a ako je u tvorbenoj vezi s dvije riječi, tada je nastala slaganjem te se zove složenica. U izvođenju i slaganju razlikuje se nekoliko tvorbenih načina ovisno o tvorbenim sredstvima kojima se izražava tvorbena značenja tvorenice:

a) SUFIKSALNA TVORBA

Tvorbeni način u kojem se tvorbena značenja dobiva tvorbenim nastavkom ili sufiksom. Sufiks se nalazi na kraju riječi. Tvorbeni nastavak ili sufiks razlikuje se od obličnog nastavka riječi po tome što sufiksom dobivamo tvorenicu i novo značenje. Oblični nastavci nositelji su gramatičkog značenja, a sufiksi su nositelji tvorbenog značenja što možemo vrlo lako prikazati na primjeru kao što se to navodi u Barić i sur. (1997): riječ *cesta* ima svoju osnovu *cest-* te nastavak *-a* čime znamo da je ovdje riječ o imenici ženskoga roda e-deklinacije u nominativu, dok recimo u riječi *cestarina* možemo tvorbenom analizom ustvrditi da je osnova, tj. korijen riječi *cest-*, a sufiksom *-arina* načinili smo novu riječ s posve novim značenjem. U hrvatskom standardnom jeziku najviše novih riječi nastaje od osnove i sufiksa kao tvorbenog sredstva, dakle sufiksalna je tvorba najplodniji tvorbeni način u hrvatskom jeziku (Mikić Čolić 2021). Najplodnija je u tvorbi imenica i pridjeva. S obzirom na stupanj tvorbene aktivnosti sufiksi se dijele na vrlo plodne (*-ac, -ač, -ak, -av, -ast, -čić, -ić, -ina, -ost* itd.), slabo plodne (*-an, -eč(a)k, -ič(a)k, -eština, -et(a)k, -urda*) i neplodne sufikse (*-en* iz *prsten*, *-er* iz *pleter*, *-av* iz *rukav*, *-išav* iz *golišav* itd.), a to su oni sufiksi koji više ne sudjeluju u tvorbi novih riječi.

b) PREFIKSALNA TVORBA

Tvorbeni način u kojem se tvorbena značenja riječi izražava s pomoću prefiksa. Ta se tvorbena jedinica za razliku od sufiksa nalazi na početku riječi, ispred korijena. Osim položaja, prefiks i sufiks razlikuju se i svojim značenjem u tvorbi novih riječi. Barić i suradnici (1997) navode da je bitna razlika u tome što osnovna riječ u sufiksnoj tvorbi može biti različita, a da uz isti sufiks rezultat bude morfološki isti. Primjer je tome riječ *stol* koja je prema vrsti riječi imenica, dodajemo joj sufiks *-ar* te dobivamo tvorenicu *stolar* koja je po vrsti riječi imenica, a ako korijenu riječi *pis-* od glagola *pisati* dodamo isti sufiks *-ar* također i ovaj put dobivamo

tvorenicu koja je po vrsti riječi imenica, *pisar*. U slučaju s prefiksom nije tako jer on modificira samo leksičko značenje osnovne riječi, ali ne mijenja njezinu morfološku narav, odnosno vrstu riječi (*brat – nebrat, predsjednik – potpredsjednik, lud – sulud* itd.). Kako bismo prepoznali da je riječ o prefiksionalnoj tvorbi važno je provesti preobliku riječi. Primjerice, *nebrat* je osoba koja 'nije brat', *nečist* je 'onaj koji nije čist', ali *nečistoća* je 'osobina onoga što je nečisto', stoga je imenica *nečistoća* nastala sufiksionalnom tvorbom (*nečist + -oća*). Prefiksi su obično čestice *ne* i *ni* koje mijenjaju značenje riječi iz pozitivnog u negativno te u nešto neodređeno.

c) PREFIKSALNO-SUFIKSALNA TVORBA

Tvorbeni način u kojem u isto vrijeme sudjeluju dva tvorbena načina, sufiksionalna i prefiksionalna tvorba. U prefiksionalno-sufiksionalnoj tvorbi sudjeluju samo prefiksi koji su prijedložnog podrijetla, tj. u tvorbenom procesu prijedlog će postati prefiks; primjerice riječ *doživotan* čija preoblika glasi 'koji traje do kraja života', nastala je prefiksionalno-sufiksionalnom tvorbom *do- + život + -an*).

d) SLOŽENO-SUFIKSALNA I SLOŽENO-NESUFIKSALNA TVORBA

Budući da je slaganje tvorbeni način u kojem je nova riječ, odnosno složenica u tvorbenom odnosu s dvije riječi, o složenicama govorimo u dva dijela. Prema drugom dijelu složenice, koji može biti samostalna ili nesamostalna riječ, važno nam je razlikovati sufiksionalne i nesufiksionalne složenice. Riječ *brodovlasnik* primjer je riječi u kojoj je drugi dio riječi samostalan te je takva složenica nesufiksionalna. Također, drugi dio riječi može biti osnova s nulnim ili kojim drugim sufiksom, primjer je tome riječ *padobran-Ø*, a takva je složenica sufiksionalna. Prema tome, razlikuju se složeno-sufiksionalna i složeno-nesufiksionalna tvorba (zovemo ju još čisto slaganje). Između dvaju dijelova složenice obično se nalazi spojnik koji je najčešće samoglasnik *-o-*. Bez obzira na to što nastaju od dvije riječi, složenice u pravilu imaju jedan naglasak. One složenice koje imaju dva naglasaka nazivamo polusloženicama.

e) SRASTANJE

Tvorbeni je način kojim dvije osnove srastaju i čine tvorenicu – sraslicu. Srastanjem nastaju imenice (*kućevlasnica*), pridjevi (*takozvani*), glagoli (*dangubiti*), prilozi (*uzbrdo*), prijedlozi (*uoči*). Sraslice imaju jedan naglasak i utvrđen redoslijed osnova.

2.2. Tvorba složenih skraćenica

Složene skraćenice ili abrevijature riječi su koje se tvore na osnovi nekoliko riječi i to ujedinjavanjem njihovih dijelova; ujedinjavaju se početna slova riječi ili glasovne skupine riječi. Dijelovi osnovnih riječi mogu ući u skraćenicu bez obzira na morfemsku granicu i bez obzira na podjelu na slogove. Skraćivanjem tvorimo odnosno skraćujemo imena ustanova, organizacija, poduzeća, stranaka, klubova... te oni dobivaju nova prepoznatljiva skraćena neformalna imena: *HINA* – **H**rvatska **i**zvyještajna **n**ovinska **a**gencija, *ZET* – **Z**agrebački **e**lektrični **t**ramvaj, *Nama* – **N**arodni **m**agazin... Ovim tvorbenim načinom nove riječi nastaju iz praktičnih i ekonomskih razloga i kao odraz svog vremena.

3. Žargon u hrvatskom jeziku

Svakom su govorniku nekog jezika za komunikaciju dostupni standardni i nestandardni idiomi, a korištenje tih idioma ovisi o tome je li govornik uključen ili proizvodi vrstu formalnog ili neformalnog govora. U jeziku danas standardne idiome smatramo prestižnima, a oko onih nestandardnih uvijek se dvoji te ih se stereotipno naziva „drugorazrednom jezičnom pojavom“. Suvremeni lingvisti takvo stajalište ne dopuštaju navodeći kako nije pravilno vjerovati da se identitet bilo koje jezične zajednice pokazuje isključivo iz normiranog standardnog jezika. „S druge strane, kao temeljni razlog nastanka, odnosno postojanja nestandardnih idioma ističe se upravo potreba članova neke društvene grupe da posebnim verbalnim sredstvima afirmiraju svoj identitet i potvrde pripadnost grupi (Bugarski 2006 prema Mikić Čolić 2021). Dakle, spol, dob, profesija, razina obrazovanja te želja za drukčijim, ekspresivnijim izražavanjem utječu na nastanak idioma koji se u hrvatskome, ali i svjetskome jezikoslovlju najčešće nazivaju žargon, sleng ili šatrovački.“ (Mikić Čolić 2021: 135)

Žargon je skloniji bržem i agresivnijem širenju između govornika od bilo kojeg drugog tipa jezika i govora. Žargon se određuje kao „govor šireg socijalnog kruga karakteriziran izrazima, značenjima i sintagmama koji ne pripadaju standardu i normi; podložan je pomodnosti, konkretizaciji i pojednostavljivanju“ te kao „govor užeg profesionalnog kruga, uvriježeni jezik određene struke koji se spontano razvio neovisno o službenom nazivlju, osobit po tome što je riječima preuzetim iz govornoga jezika pridodao nova značenja koja često nisu razumljiva onima izvan struke“ (Mikić Čolić 2021: 136). Sleng podrazumijeva govor zatvorenih društvenih krugova koji ne razumije nitko izvan toga kruga, kao „niža govorna varijanta unutar jednoga jezika u kojem značenje riječi odstupa od općeprihvaćene semantičke vrijednosti“, a treći pojam – šatrovački – definira se kao „svaki govor skupine ljudi, staleža ili klase koji se u svome specifičnom načinu sporazumijevanja nastoji odvojiti od standardnoga govora“ (Mikić Čolić 2021: 136–137).

Termin koji će se koristiti u ovome radu jest termin žargon jer je u duhu hrvatskog jezika i prepoznatljiv govornicima.

Pitanje koje se može postaviti jest pitanje ima li žargon pozitivne ili negativne posljedice na jezik. Kao što je ranije navedeno, u literaturi je žargon često nazivan „nižom“, odnosno nebitnom varijantom jezika, ali ga se isto tako često smatra prvim u redu modernizacije i

obnavljanja jezika. „Danas žargon dobiva posebno mjesto u jeziku. Naime, neke njegove riječi ulaze i u određeni stil standardnoga jezika, a razgovorni jezik u dijalozima ulazi u književnost. Stil razgovornoga jezika obuhvaća ne samo dijalektalne razlike govornika, nego i njihov individualni izraz, za koji se počinje rabiti termin idiolekt.“ (Pintarić 2010: 91) Kako Pintarić (2010) navodi, opstanak riječi u žargonu vrlo je kratak ako one ne uđu u standardni jezik te se nerijetko događa i da neke već zaboravljene riječi ponovno ožive u žargonu, isto kao i u standardnom jeziku. Zbog kratkog vijeka žargona, teško je prikupiti građu za sklapanje rječnika žargona, a problematizira se i stvaranje jednog standardnog žargona u hrvatskom jeziku jer svaki grad ima svoju modifikaciju leksika, drukčiji utjecaj okružujućeg dijalekta i sociolekta i drugačije idiolekte.

3.1. Tvorbeni postupci u žargonu

U ovome je radu cilj prikazati tvorbu neformalnih imena prikupljenim korpusom pa je tako potrebno dotaknuti se i tvorbe žargona u literaturi. Kako Mikić Čolić (2021) navodi, tvorba je žargona okarakterizirana spontanošću, anonimnošću i kreativnošću, a ista ta kreativnost odnosi se na spajanje postojećih i novih jezičnih elemenata.

Prvi i najplodniji postupak koji se izdvaja u tvorbi žargonskog leksika jest skraćivanje: „Izrazom skraćivanje obuhvaćeni su svi tvorbeni postupci kojima se postojeće riječi skraćuju »rezanjem« ili skraćivanjem u kombinaciji sa sufiksacijom.“ (Mikić Čolić 2021: 138) Prema korpusu iz provedenog istraživanja autorica navodi kako je čak 79 % žargonizama nastalo skraćivanjem, a kao razlog tome navodi se da žargon u većini slučajeva koriste mladi govornici kojima je u cilju što više skratiti riječi radi brže i lakše komunikacije. Pintarić (2010) također navodi da je najplodniji postupak tvorbe žargona skraćivanje i u hrvatskom i, radi usporedbe, u poljskom i engleskom jeziku. Mikić Čolić (2021) za primjere tvorbe žargona skraćivanjem navodi primjere skraćivanja višesložnih riječi sufiksima *-ač* (*apač*, *bikač*, *helkač* nastali od okrnjene imeničke osnove *apaurin*, *biseksualac*, *helikopter*) te *-ić* (*dezić*, *frižić*, *mobić* – nastali od pokraćenih osnova najčešće stranih i oblikom dužih imenica *dezodorans*, *frižider*, *mobitel*). „Takvim načinom tvorbe ne mijenja se značenje imenice, ali mijenja se njezina stilska vrijednost. Riječ je o tvorbi karakterističnoj za žargon, a odatle se takve tvorenice prelijevaju u razgovorni jezik“ (Mikić Čolić 2021: 143) te govornici postupno gube svijest o stilskoj obilježnosti te riječi, tako je recimo riječ *kafić* ušla u razgovorni jezik te se njezin standardni oblik više i ne poznaje.

Na skraćivanje kao tvorbeni postupak žargona nadovezuje se i bliska povezanost s deminutivnošću. Svi su primjeri ovih deminutiva i odmilica stilski obilježeni (prema primjerima *prezić*, *helić*, *rotvić*) jer se nastoji umanjiti pojava negativne konotacije, recimo deminutiv *rotvić* aktivira sliku slatkog bezopasnog šteneta rotvajelera.

Pintarić (2010) ističe jedan tvorbeni postupak kojim nastaju žargonizmi te ga navodi pod terminom univerbizacija, a definira ju kao tvorbeni postupak skraćivanja naziva s dvije riječi u jednu izvedenicu: „U hrvatskom se jeziku univerbizacijom dobivaju leksemi muškoga roda od pojmova ženskoga roda: *osnovnjak* (osnovna škola), *okrugljak* (okrugla zgrada), *minimalac* (minimalna plaća). Izuzetno se mogu preuzeti oba roda kad postoji razlika u značenju, npr. *narodnjak* (narodna skladba ili pripadnik narodne stranke).“ (Pintarić 2010: 95) Zaključno je dakle da univerbizacija osim skraćivanja podrazumijeva i sufiksaciju. Prema primjerima iz korpusa prepoznaje se univerbizacija sufiksima: *-ak/-njak*, sufiksom *-ac* (preuzeto iz latinskog iz pridjeva na *-ivan*, *-alan* i *-aran*; minimalna plaća > *minimalac*) te sufiksom *-ka* (*totalka*, *samostalka*). Prema primjeru *minimalac*, kao i na ranije spomenutom primjeru *kafić*, prepoznaje se da je uporaba određenih žargonizama s vremenom izgubila svoje stilsko obilježje i ušla u općeuporabni leksik standardnog jezika.¹ Pintarić (2010) navodi i primjer tvorbe univerbizacijom sa sufiskom *-ko* i to u riječima koje pobliže opisuju osobine djece (*zamazanko*, *prljavko*, *tupko*, *glupko*). Zaključuje se da su te imenice stilski obilježene jer označavaju negativnu osobinu, ali na simpatičan način.

Danas se u kontekstu žargona govori i o skraćenicama kojima se mladi svakodnevno koriste u komunikaciji na društvenim mrežama. Kako bi se omogućila brža i učinkovitija komunikacija, u razgovor se uvode „tekstovi“ u vizualnom obliku – emotikoni te skraćeni oblici riječi. Riječi moraju postati fleksibilne i vremenski i prostorno ekonomične; određeni se glasovi i dijelovi riječi ispuštaju. „Tri su utvrđena modela nastanka skraćenica u hrvatskome jeziku: skraćenice nastale uzorkom početnih slova, skraćenice nastale uzorkom početnih slogova te one nastale kombinacijom tih dvaju uzoraka.“ (Mikić Čolić 2021: 144) Autorica prema primjerima iz korpusa: *nmg* (ne mogu), *tnx* (*thanks*), *dns* (danas), *fb* (*Facebook*), *msm* (mislim), *vjrj* (vjerojatno) njihov nastanak naziva suglasničkim uzorkom gdje se skraćenica dobiva ispuštanjem samoglasnika iz riječi, a da je pritom značenje riječi i dalje transparentno. Također, Mikić Čolić (2021) osim suglasničkih skraćenica navodi i skraćenice iz korpusa koje su nastale rezanjem određenog dijela riječi. Recimo, takvi su primjeri riječi: *odg* (odgovoriti), *pozz*

¹ Primjeri preuzeti iz Mikić Čolić (2021).

(pozdrav), *nezz* (ne znam), *por* (poruka), *bespla* (besplatan) itd. Ovdje se može zaključiti kako se radi o očuvanju prvog sloga riječi dok se drugi dio riječi reže. Značenje riječi i dalje se prepoznaje. Autorica navodi da je rezanje fonološkog materijala nasumično jer je teško odrediti uzorak po kojem se određeni dio riječi očuva, odnosno odbacuje.

Govoreći o sufiksaciji u tvorbi žargona, važno je istaknuti da postoje sufiksi kojima se tvore isključivo novi žargonizmi i takve riječi nisu dio standardnoga jezika. Bili bi to sufiksi: *-iška* (*superiška*), *-oš* (*brucoš*), *-ijaner* (*partijaner*), *-otka* (*razvaljotka*), *-os* (*alkos*) i sl. Bugarski (2009) navedene sufikse naziva žargonskim sufiksima. Sukladno tome, pojavljuje se i termin žargoniziranih sufiksa koji su prije bili plodni sufiksi u tvorbi riječi koje su bile dijelom standardnoga jezika, a sada se tim sufiksima tvore žargonizmi. Takvi sufiksi dobivaju posebnu „žargonsku obojanost“ jer žargonizmu koji nastaje donose određeno stilsko obilježje. Primjer je tome sufiks *-uša* kojim riječi dobivaju pogrdno značenje, primjetno je na primjerima: *bezveznjakuša*, *prostakuša*, *šalteruša*, *koferuša* i sl.

Velikom se brzinom u hrvatskom jeziku širi uporaba sufiksa *-(iz)acija* i to pod utjecajem engleskog jezika. U većini se slučajeva dodaje na osnove stranog podrijetla, a danas se pojavljuje i u riječima s „udomaćenim“ osnovama. Česta je uporaba žargonizama nastalih dodavanjem sufiksa *-(iz)acija* u novinarstvu i publicistici: *apartmanizacija*, *depersonalizacija*, *konobarizacija* i sl.

4. Onomastika

Onomastika je jezikoslovna disciplina koja se bavi proučavanjem postanka, korištenjem, načinom tvorbe i rasprostranjenosti vlastitih imena. Predmet istraživanja onomastike Šimunović (2009: 23) definira na sljedeći način: „Duboko je uronjena u jezikoslovlje i unutar jezikoslovlja je institucionalizirana. U nas se odrađuje unutar dijalektologije (jer nosi dijalektna obilježja), povijesti jezika (jer imena često balzamiraju starija jezična stanja), etimologije (jer je važan leksički sadržaj sadržan u imenu), pa i suvremenog jezika (s obzirom na gramatička, osobito tvorbena te ortografska i ortoepska ponašanja).“ (Šimunović 2009: 23) Autor onomastiku naziva znanošću „o imenima kao jezičnim, izvanjezičnim i nadasve kulturnim spomenicima“ (Šimunović 2009: 15). Danas se onomastika može podijeliti na antroponimiju te na toponimiju čiji se predmeti proučavanja bitno razlikuju. Antroponomastika se bavi proučavanjem osobnih imena, prezimena, nadimaka i etnonima, a toponomastika se bavi proučavanjem zemljopisnih imena naselja, mjesta, voda, gora i slično. Šimunović (2009) navodi i treću granu onomastike krematonimiju koja proučava nastanak naziva tvrtki i proizvoda nastalih ljudskom djelatnošću.

4.1. Antroponimi

Antroponomastika, kako je već ranije navedeno, grana je onomastike koja proučava osobna imena, odnosno predmet proučavanja prema nomenklaturi naziva se antroponim. Vuković (2007) navodi dva tipa – realnu i fiktivnu antroponimiju, tj. ukupnost vlastitih imena ljudi. U realnu antroponimiju ubraja imena, prezimena i nadimke stvarnih ljudi te imena svetaca, hagianime. U fiktivnu antroponimiju Vuković (2007) ubraja imena mitoloških bića, božanskih bića, kriptonime (tajna imena) te imena književnih likova. Vuković (2007) antroponime dijeli u tri osnovne skupine: vlastito ime, prezime te nadimak.

4.1.1. Nadimci

Tijekom života kada osobno ime više nije bilo dovoljno kako bi se ljudi razlikovali u uporabu su uvedeni nadimci. Svaki nadimak nosi svoje onomastičko i leksičko značenje, a većina je nadimaka nastala prema osobnom imenu ili prezimenu osobe, ili pak prema nekoj

karakteristici koju ta osoba nosi. Osim što nadimci čuvaju leksički i onomastički sadržaj, njihov se sadržaj očituje i u različitim naglascima, intonaciji i dijalektima. Vuković (2007) nadimak definira kao „ime za čitavu obitelj koje se nadijeva radi njezina bližeg određenja“. Nadimke dijeli u dvije skupine: prave nadimke (obiteljske nadimke) i prišvarke (osobne nadimke). Pravi se nadimci prenose „s koljena na koljeno“ i prepoznatljivi su na mjesnoj i socijalnoj razini. Za razliku od pravog nadimka, prišvarak se dodjeljuje pojedincu radi bližeg određenja i personalizacije. Vuković (2007) navodi i nekoliko načina na koje su nadimci motivirani: prema tjelesnim osobinama ili manama, prema osnovnom zanimanju, prema mjestu podrijetla, izvedeni iz vlastita imena, izvedeni od zoonima ili fitonima.

Također, važno je definirati i pojam hipokoristik koji označava vlastito ime izvedeno od osobnog imena ili prezimena osobe. Za pojam hipokoristik koristimo i naziv odmilica iz razloga što se ovakvi nadimci ljudima u najviše slučajeva dodjeljuju „od milja“. Vuković (2007) navodi kako hipokoristik trebamo smatrati sekundarnim imenom jer je ono izvedenica od primarnog odnosno formalnog imena. O neformalnim imenima ljudi, odnosno nadimcima, njihovoj motiviranosti i tvorbi, govorit će se kasnije u radu.

4.2. Toponimija

Toponime kako je već ranije rečeno proučava toponomastika kao grana onomastike. Pod toponime ubrajamo imena mjesta. Toponime dijelimo na tri vrste, a to su:

- a) ekonimi ili ojkonimi, odnosno imena naseljenih mjesta
- b) oronimi, odnosno imena gora, planina i uzvisina
- c) hidronimi, odnosno imena voda, rijeka, mora, oceana.

Za toponime Vuković (2007) također ima posebnu podjelu, a to su za njega primarna i sekundarna toponimija. „U prvom slučaju posrijedi su oni toponimi čija su imena dobro poznata i koja su, najčešće, utemeljena u kakvim povijesnim dokumentima ili vrelima. Drugoj skupini pripadaju oni likovi koji su podložni mijenama i koji su novijeg datuma; koji se pojavljuju razvojem i širenjem grada ili sela, odnosno prodajom zemljišta. Primarni toponimi mogu biti oni iz kojih se izvode nova imena, a sekundarni svi oni toponimi koji su derivirani iz primarnih po bilo kojoj jezičnoj osnovi. Primjer za to jest brdo *Hum*, čiji se jedan dio zove *Zahum*. Ili predio *Pod Bunar*, koji je motiviran hidronimom *Bunar*. U ovom slučaju primarni su toponimi

Hum i Bunar, a sekundarni *Zahum i Pod Bunar*.“ (Vuković 2007: 156) Osim osnovne, ranije navedene, podijele toponima koja je poznata širem jezičnom području, Vuković (2007) izdvaja još nekoliko vrsta toponima koje možemo izdvojiti iz glavne podijele, primjerice hodonime kao vrstu ekonima koji imenuju dijelove grada ili sela, pedionime koji imenuju polja i doline, petronime koji imenuju stijene, nesonime odnosno imena otoka, litionime kao obalne toponime i bentonime kao podvodne toponime.

4.2.1. Ojkonimi

Prema Vukovićevoj (2007: 157) definiciji: „Pod pojmovima ojkonim ili ekonim (*grč. oiko, oikos* – dom, kuća, obitavalište) podrazumijeva se naziv za naseljeno mjesto. To znači da u ovu skupinu vlastitih imenica ubrajamo imena gradova, sela i zaselaka.“ Šimunović (1979) navodi da je ojkonim i trenutku nastanka značenjsko i tvorbeno razumljiv, sadržava u sebi društvenu zadanost (motiv imenovanja) i jezični izraz (strukturu imena). Govornici jezika tvorbom novih ojkonima izražavaju svoj odnos prema predmetu imenovanja: „Tvorbeni model dobiven iz tvorbeno strukture toponima jezična je kategorija određena i omeđena vremenom i prostorom dijalekatskog areala.“ (Šimunović 1979: 219) Prepoznatljivost ojkonima te njihovo korištenje prenosi se „s koljena na koljeno“, ali ponekad je tijekom vremena potrebno uvesti i nove nazive kako bi bili lakše prepoznatljivi novim generacijama. Suvremeni govornici jezika radi potrebe praktičnosti i ekonomičnosti uvode u jezik i vlastita neformalna imena za razne ojkonime o čemu će biti riječ kasnije u radu.

4.2.2. Hodonimi

Pojam hodonim svrstava se u ojkonime koji imenuju određeni dio grada ili sela kako bi pobliže definirali prostor. Vuković razlikuje dvije vrste hodonima (Vuković 2007: 159):

- a) hodonimi koji imenuju veće cjeline naseljenog mjesta
- b) hodonimi koji imenuju zgrade, ulice, trgove ili raskršća.

Glušac i Majetić (2019) navode da hodonime možemo razlikovati i prema motivaciji kojom se nastali, tako možemo govoriti: antropohodinimima (prema imenu čovjeka),

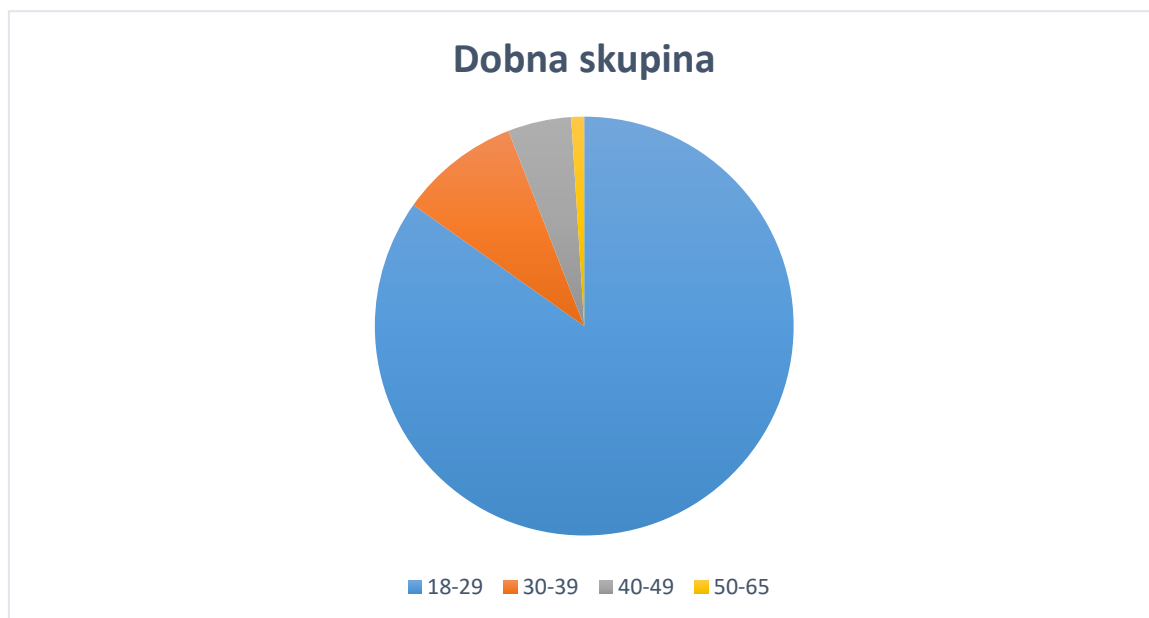
fitohodonimima (prema biljkama), hidrohodonimima (prema vodenim tijelima), orohodonimima (prema vrhu, uzvisini, planini), ojkohodonimima (prema naseljenim mjestima), horohodonimima (prema većem prirodnom ili administrativnom području), hodonime motivirane ljudskom djelatnošću, lokalnim obilježjima itd. Ovim načinom imenovanja određenih dijelova prostora, imena ostaju trajno zabilježena u kolektivnom pamćenju stanovnika nekog područja. Budući da je imenovanje dijelova gradova i sela posao nadležnih tijela, nemoguće je izbjeći korištenje imena s namjerom jačanja političkog utjecaja. „Imena ulica i trgova (hodonimi), uz jezične natpise na putokazima, reklamnim panoima, nazive prodavaonica i uslužnih objekata te natpise na državnim, kulturnim i drugim ustanovama, dijelom su jezičnog krajobraza.“ (Glušac, Majetić 2019: 46) Prema riječima autorica, važno je znati da postoje i zakoni države o imenovanju prostora i objekata. Kako je ranije u radu navedeno, s obzirom na kulturne i političke promjene te tijekom vremena, govornici hrvatskog jezika koji su stanovnici određenog prostora, radi povijesnih i kulturoloških razloga tijekom vremena mijenjaju naziv dijelovima grada ili sela, a isto tako osim njihovih formalnih imena, postoje i neformalna imena koja govornici prepoznaju, na što je stavljen poseban naglasak u ovome radu.

4.3. Etnonimi

Etnonimija izdvaja se kao ukupnost vlastitih imena naroda i stanovnika naseljenih mjesta, a grana onomastike koja se bavi proučavanjem etnika ili etnonima naziva se etnoonomastika. Godinama su filolozi izdvajali etnonimiju iz grana onomastike smatrajući je toponimijom jer su se imena naroda i stanovnika prije navodila uz imena gradova i država koji su bili predmet onomastičkog istraživanja. Razliku između dvaju pojmova Vuković (2007) objašnjava dajući konkretne primjere: „U literaturi se termini etnik i etnonim često poistovjećuju, iako se u semantičkom dosegu svakog od njih može razlučiti vrlo rafinirana razlika. *Veliki Hrvatski enciklopedijski rječnik* pod terminom etnik podrazumijeva »naziv stanovnika naseljenog mjesta, kraja, regije, zemlje ili kontinenta (npr. *Splićanin*)«, dok se izraz etnonim tumači kao »ime etničke zajednice, pripadnika naroda i narodnosnih skupina.«“ (Vuković 2007: 172) U najširem smislu riječi, možemo zaključiti da se naziv etnik odnosi na pojedinca stanovnika, a naziv etnonim odnosi se na narod. Prema tome, etnonimiju čine opisana dva osnovna polja, ali i podvrsta egzonimi koju ubrajamo u polje etnika, a sam pojam označava hrvatska imena naseljenih mjesta koja su izvan hrvatskog jezičnog prostora. Vuković kao zasebni odsječak etnonimije izdvaja i pojam ktetik, koji označava pridjev nastao od ojkonima. Iako pridjevima nije mjesto unutar onomastike, zbog uske povezanosti s imenicom od koje polazi u tvorbi riječi, ktetike ćemo pribrojati u ovu onomastičku skupinu.

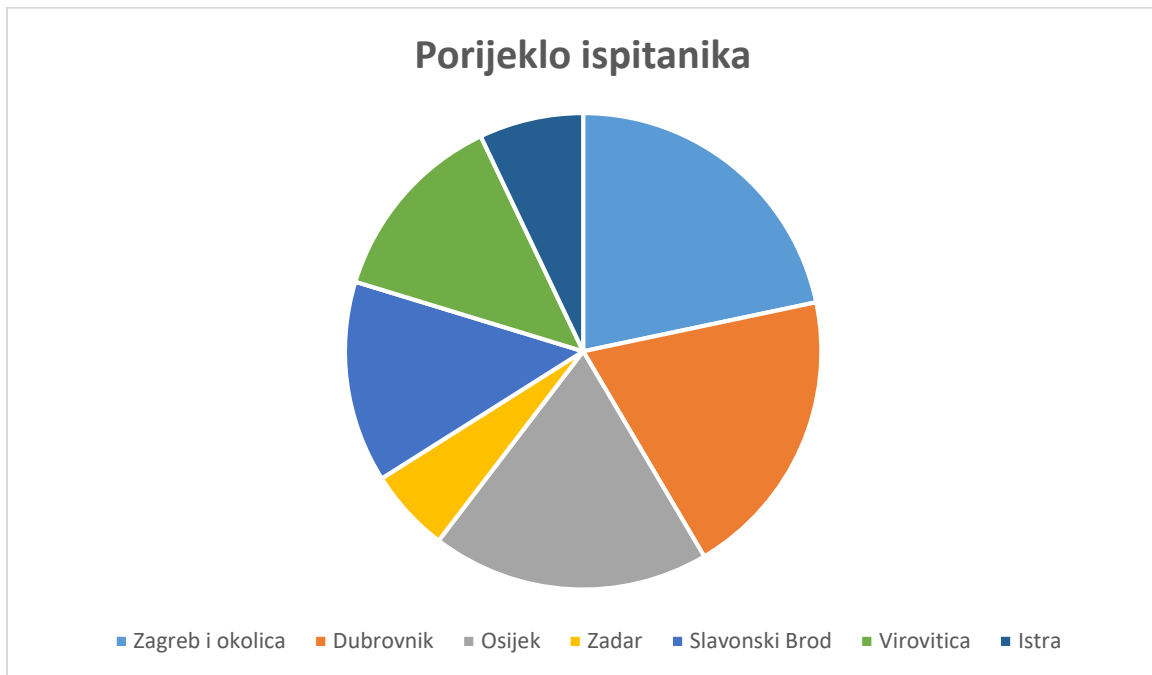
5. Analiza korpusa

S ciljem prikupljanja podataka o poznavanju i uporabi neformalnih imena u neformalnom lokalnom govoru provedena je anketa u kojoj su ispitanici navodili neformalna imena koja prepoznaju te koriste svakodnevno. Anketa je provedena putem društvenih mreža u periodu od siječnja do ožujka 2024. godine, a nastojalo se doći do što većeg broja ispitanika iz različitih krajeva države kako bi se proširio spektar govornika različitih dijalekata i pripadnika različitih sociolekata. U istraživanju je sudjelovalo 800 ispitanika. Iznimno je važno bilo odrediti odakle svaki pojedini ispitanik dolazi te kojoj dobnoj skupini pripada kako bi prikupljeni korpus bio raznolikiji te kako bi se izbjeglo ponavljanje odgovora. Prema rezultatima ankete, gotovo 85 % ispitanika mlađe je od 29 godina, manje od 10 % ispitanika dobi je od 30 do 39 godina, a najmanji broj ispitanika, tek 1 %, pripada starijoj skupini od 50 do 65 godina. Razlog je tome što je do govornika starijih od 50 godina teško doći putem društvenih mreža, a potrebni su kako bismo došli do spoznaja o razlici korištenja neformalnih imena i žargona među mladima te koliko ta neformalna imena prepoznaju i koriste stariji govornici.

Prikaz 1. Dobna skupina ispitanika

Kako je rečeno, velika je pozornost posvećena činjenici kojem dijalektu i žargonu ispitanici pripadaju; anketni ispitanici u najvećem su broju govornici zagrebačkog govornog područja, čak 124 govornika. Velik broj ispitanika dolazi iz Dalmacije uključujući splitsko, dubrovačko, zadarsko govorno područje, istarsko govorno područje uključujući Rijeku, Opatiju, Poreč, Pulu, također Zagorje i Međimurje, slavonske gradove poput Osijeka, Virovitice, Slavonskog Broda, Vinkovaca itd.

Prikaz 2. Porijeklo ispitanika

Pretpostavka je da velik broj ispitanika s različitih govornih područja pridonosi raznolikosti odgovora na anketna pitanja. Anketna pitanja kreirana su na način da svaki ispitanik može odgovoriti ako želi, a isto tako da odmah dobije ideju i motivaciju za odgovore. Anketa se sastoji od deset pitanja, a svako će se pitanje te odgovori detaljno razraditi u nastavku rada:

1. Osobna se imena najčešće zamjenjuju nadimcima (prema imenu, prezimenu, podrijetlu, nekoj fizičkoj ili duševnoj karakteristici i sl.). Navedite svoj nadimak ako ga imate i otkud on potječe.

2. Koja neformalna i stara imena ulica, trgova, kvartova i šetališta vi koristite u svome mjestu? (Primjerice: Osječani Ulicu Josipa Jurja Strossmayera neformalno zovu *Štrosika*, a Zagrepčani Strossmayerovo šetalište *Štros*).

3. Koja neformalna imena koristite kada govorite o hrvatskim i svjetskim gradovima? (Primjer: Virovitičani za svoj grad kažu *Virka*, Brođani za Slavonski Brod skraćeno kažu *Brod*, New York nazivamo *Velikom Jabukom*, a Prag *Zlatnim Gradom*).
4. „Koja neformalna imena država koristite? (Primjeri: Švicarska je *Švica*, Mađarska je *Mađa*)
5. Koje neslužbene nazive za etnike poznajete i koristite? (Primjer: *Purger, Lege, Cvelferica*).
6. Koje neslužbene nazive institucija koristite? Institucije mogu biti akademije, fakulteti, sveučilišta, muzeji, škole, pravne, vjerske, odgojne, kulturne ustanove. (Primjeri: *FFOS, HAZU*, Virovitičani Osnovnu školu Ivane Brlić Mažuranić nazivaju *Brlićkom*).
7. Koristite li neslužbena imena za ugostiteljske objekte u svome mjestu? (Primjerice: McDonald's je postao *Mekić*, Osječani caffè bar Svačić neslužbeno zovu *Svaja*, a Virovitičani noćni klub Monte Cristo neslužbeno zovu samo *Monte*). Navedite primjer.
8. Koja su neslužbena imena zgrada i *shopping* centara poznata u vašem gradu? (Primjer: *Mall, Super...*)
9. Koristite li neka neslužbena imena kada govorite o školskim predmetima, smjerovima studija i kolegijima na fakultetu? Navedite primjer.
10. Kojim se nazivima koristite kada govorite o službenim osobama? Nazivi mogu biti odmilice, pogrdni, neprimjereni i šaljivi, poput *drotovi, profe, kelneri* i sl.

5.1. Tvorba nadimaka

Prvo anketno pitanje glasi: *Osobna se imena najčešće zamjenjuju nadimcima (prema imenu, prezimenu, podrijetlu, nekoj fizičkoj ili duševnoj karakteristici i sl.). Navedite svoj nadimak ako ga imate i otkud on potječe.*

Osobni se nadimak može nazvati najkreativnijom antroponimskom kategorijom. Nadimak čuva humoristične crte u sadržaju osnove i u tvorbenom sklopu. Proces u kojem se nadimak dodjeljuje i upotrebljuje potrebno je promatrati u sklopu psihologije međuljudskih odnosa u društvu. Šimunović (2007) nadimke dijeli prema formi i prema motivaciji kojom nastaju.

U ovome će se radu tvorbu nadimaka također podijeliti prema formi i motivaciji kojom nastaju.

Nadimci koji su nastali od imena u većini su slučajeva nastali skraćivanjem osnove imena: *Nina* (Nikolina), *Anči* (Ana), *Ive* (Ivana), *Jopa* (Josipa), *Kata* (Katarina), *Tonka* (Antonia), *Lela* (od Jelena; u ovome je slučaju došlo i do promjene osnove), *Megi* (Magdalena), *Ninočka* (Nina), *Pepa* (Petra), *Bara* (Barbara), *Luce* (Lucija), *Dia* (Nadia), *Jojo* (Josip).

Nadimci koji su nastali od prezimena također u većini slučajeva nastaju skraćivanjem: *Prija* (od Prijanović), *Majs* (od Majsec), *Bađo* (Bađun), *Jaki* (Jakovljević), skraćivanjem i sufiksacijom: *Štokica* (od prezimena Štokan) ili samo sufiksacijom: *Šestakica* (Šestak), *Tolička* (Tolić). Prema primjerima iz korpusa može se zaključiti da se ženski nadimci dobiveni od prezimena tvore prema modelu univerbizacije i sufiksacije dodavanjem sufiksa *-ica* i *-ka*.

Nadimci mogu nastati i različitim motiviranošću:

a) Nadimci nastali utjecajem druge osobe: *Džera* (brat ju je tako zvao dok su bili djeca), isti su slučaj navele i ispitanice koje imaju nadimke *Bea* (Gabrijela), *Vea* (Lea) i *Kina* (Nikolina), *Meta* (rođakinja nije znala izgovoriti ime Marjeta), *Momsen* (ispitanica je u tinejdžerskim danima voljela pjevačicu Taylor Momsen), *Mačkica* (prozvali su je tako na poslu), *Karlota* (Karla, djed porijeklom Talijan ju je tako prozvao), *Toni* (ispitanik navodi da je nadimak dobio prema nadimku svoga djeda Antuna).

b) Nadimci motivirani nekim događajem: *Bubo* (potječe od natpisa s majice iz djetinjstva), *Pipi* (potječe od maske Pipi Duge Čarape za maskenbal u osnovnoj školi), *Beba Felix* (ispitanica navodi da je voljela gledati istoimeni crtić), *Merdzana* (u djetinjstvu je marku Mercedes zvala Merdzana), *Koza* (ispitanica navodi da se kao dijete voljela beljiti), *Luksemburg* (ispitanica navodi da je jednom prilikom rekla Luksemburg umjesto Oxford te se nadimak zadržao).

c) Nadimak nastao prema tjelesnoj ili duševnoj karakteristici: *Mala* (fizička karakteristika), *Bucka* (fizička karakteristika), *Švrčo* (najmanje dijete u obitelji), *Lu* (po ludosti osobe), *Domišljat* (potječe iz Bola, dijalektni oblik riječi domišljat), *Živac* (osoba ima kratak fitilj), *Birsi* (mađ. *birslama* – dunja; umanjenica, ispitanica se zove Dunja i fizički je sitna), *Šiška* (osoba nosi šiške cijeli život), *Seka* (najmlađe dijete u obitelji).

d) Nadimak nastao prema nekoj tradiciji: *Nena* (naziv za najstariju sestru u Srijemu), *Čindro* (obiteljski nadimak iz rodnog sela), *Adžić* (obiteljski nadimak iz sela).

Još neki primjeri koji se ističu jesu: *GNB* (abrevijatura početnih slova imena i prezimena) te primjeri nadimaka u kojima je došlo do proširivanja osnove; *Ledena* (od Leda), *Zmaja* (od Maja). Iako su se nekada nadimci imali razlikovnu ulogu i dodjeljivali se ljudima iz praktičnih

razloga, danas se zaključuje da nadimci isključivo nose ulogu hipokoristika ili odmilica. Nadimak dodjeljuju i koriste članovi obitelji i prijatelji, odnosno zatvorena grupa ljudi i to „od milja“ kako bi se iskazala bliskost.

5.2. Tvorba neformalnih hodonima

Drugo anketno pitanje odnosi se na korištenje neformalnih naziva za dijelove naseljenih mjesta, a ono glasi: *Koja neformalna i stara imena ulica, trgova, kvartova i šetališta vi koristite u svome mjestu? (Primjerice: Osječani Ulicu Josipa Jurja Strossmayera neformalno zovu Štrosika, a Zagrepčani Strossmayerovo šetalište Štros).*

Ako bi se usmjerila pozornost na imena koja govornici koriste kada govore o dijelovima grada ili nekog naseljenog mjesta koja se nalaze u njihovoj neposrednoj blizini, lako bi se uočilo da isti ti prostori u gradu ne služe svojim stanovnicima samo kao puki orijentir, već imaju i svoje značenje. Kroz život i odrastanje, dijeljenje iskustava među stanovnicima i govornicima jezika, pojavio se i osjećaj privrženosti prostoru te se pojavila potreba za preimenovanjem javnih prostora kako bi se prostoru dao neki novi identitet koji podrazumijeva i iskazuje privrženost tome prostoru. Takva su imena, kao i nadimci, dani od milja te nose posebno značenje i specifični su za taj grad.

Od ispitanika u ovom istraživanju zahtijevalo se, dakle, da navedu što više načina na koje neformalno imenuju otvorene dijelove gradskih prostora koji su u njihovoj neposrednoj blizini te koje svakodnevno koriste u neformalnoj komunikaciji. Uz pitanje, ispitaniku je pružen i gotov primjer kako bi imali ideju što se od njih očekuje. Velik broj ispitanika iz različitih govornih sredina i naseljenih mjesta, kako je bilo i ciljano, donio je velik broj raznolikih odgovora, a svakako je važno napomenuti i da neki odgovori imaju velik broj pojava jer se isti naziv koristi u širem krugu ljudi, ali i u različitim mjestima. Tako recimo neformalni naziv *Štros* ima više značenja, može označavati Strossmayerov trg u Jastrebarskom, Strossmayerovo šetalište u Zagrebu, Trg J. J. Strossmayera u Križevcima). Svi su primjeri navedeni u korpusu.

Velik je broj neformalnih imena za hodonime nastao jednostavnim skraćivanjem službenog imena, a u to ulaze i višesložni nazivi: *Štros*, *Tkalča* (Tklačićeva ulica), *Jela* (Trg bana Jelačića), također i *Banova* (za Ul. bana Josipa Jelačića), *Pad* (kvart Lapad u Dubrovniku), *Bače* (gradska četvrt i plaža Bačvice u Splitu), *Šubija* (kvart Šubićevac u Šibeniku), *Zrinja* (Zrinjevac), *Gunda*

(Ulica Ivana Gundulića), *Mali* (Mali Porat u Vodicama), *Črnek* (Črnomerec), *Folka* (Folnegovićevo naselje), *Lungo* (Lungomare).

Učestalo su se pojavili i primjeri nastali na modelu skraćivanja i sufiksacije: *Štrosika* (Ul. J. J. Strossmayera), *Kvatrić* (Kvaternikov trg), *Tuđmanac* (Trg F. Tuđmana), *Pazinka* (Šetalište pazinske gimnazije), *Kopika* (plaža i vodeni park u Osijeku), *Srednjika* (Srednjoškolsko igralište u Osijeku), *Žerka* (naselje Žeravinec u Ivanić Gradu), *Šnjevka* (Trešnjevka), *Krešimirac* (Park kralja Petra Krešimira IV u Zagrebu), *Britanac* (Britanski trg). Primjećuje se učestalo korištenje sufiksa *-ka* kojim nastaju imenice ženskog roda te sufiksa *-ac* kojim nastaju imenice muškog roda.

Uočeno je da su svi neformalni nazivi hodonima nečime motivirani pa ih tako Glušac i Majetić (2019) također dijele upravo prema motiviranosti.

Prema brojnim primjerima iz korpusa, postoje neformalni nazivi za hodonime motivirani nekim povijesnim ili kulturnim događajem koji je obilježio taj prostor i stanovnike. Taj se događaj može odnositi na dugotrajna zbivanja, može biti motiviran i ljudskom djelatnošću jer je isti prostor u nekom trenutku u povijesti služio nečemu određenom. Iz korpusa su preuzeti sljedeći primjeri: *Prokurative* (Trg Republike u Splitu žargonski se naziva tako zbog načina gradnje preuzetog od Talijana – venecijske *Procuratie*), *Staro Hajdukovo* (žargonski naziv za Stari Plac nekadašnje igralište nogometnog kluba Hajduk u Splitu), *Bulevar* (Arsenalska ulica u Puli žargonski se naziva Bulevar – prema doslovnom značenju riječi; široka ulica s drvoredom gdje je bila obrambena utvrda, isti je primjer imaju i Dubrovčani), *Bikana* (gradska četvrt u Virovitici koja je u povijesti bila tovilište bikova), *Kod stare Jugoplastike* (prema staroj tvrtki i košarkaškom klubu u Splitu), *Bajer* (prema značenju; bara, naselje u Virovitici u kojem su ostale bare jer se ondje iskapala glina), *Taborište* (gradska četvrt u Virovitici nazvana prema taboru koji se prije ondje nalazio), *Pijana ulica* (ulica u Slavonskom Brodu gdje se 80-ih godina otvorio velik broj noćnih klubova), *Ciglana* (ulica gdje se prije proizvodila cigla), *Crni put* (Put Narone u Metkoviću koji je prije bio napravljen od ugljena).

Neformalni nazivi hodonima mogu biti motivirani i prema imenu neke značajne osobe za taj prostor pa se prema tome pojavljuje i primjer *Brkanova ćuprija* (Drveni most u Trogiru – dao ga je izgraditi Vinko Brkan), *VBK* (abrevijatura; Vijenac Ivana Meštrovića u Osijeku koji je godinama nosio naziv Vijenac Borisa Kidriča), ali i po značajnom narodu, recimo *Mala Bosna* (Ulica u Sesvetama gdje žive pripadnici nacionalne manjine).

Također, značajna je pojava u jeziku i da imena ulica i gradskih četvrti u žargonu nose ime prema starom promijenjenom nazivu za taj isti prostor, primjerice: *Ljubljanska* (Ulica Pavla Radića u Virovitici), *Prvomajska ulica* (Ulica Sergijevaca u Puli), *Kraševo* (naselje u Virovitici koje se nekada sastojalo od ulica koje su se nazivale Ulica Josipa Kraša I. odvojak itd...), *Ružina ulica* (Ul. J. Kozarca u Vinkovcima), *Omladinska* (gradska četvrt u Virovitici gdje se prije naseljavalo mlado stanovništvo).

Radi lakšeg snalaženja i razumijevanja u komunikaciji, nerijetko se hodonime u žargonu predstavlja prema značajnoj karakteristikici ili svrsi kojoj prostor služi: *Riva* (Obala bana Petra Berislavića u Trogiru), *Široka ulica* (Ul. Petra Krešimira IV u Slavonskom Brodu), *Satnička* i *Selačka* ulica (Ul. Ante Starčevića i Ul. Frane Račkog u Đakovu koje vode prema Satnici i Selcima), *Cvjetni trg* (Trg Petra Preradovića, prema kioscima s cvijećem koji se tamo nalaze), *Novi most* (Most hrvatskih branitelja - najnoviji most u Trogiru), *Veliki most* (Most JNA – najveći most u Trogiru), *Kod konja* (Alkarsko trkalište u Sinju prema utrci konja ili Trg bana Jelačića u Zagrebu prema kipu bana na konju), *Kod sata* ili *Cvjetni trg* (Trg kralja Tomislava u Virovitici prema velikom satu i cvjetnom uređenju), *Dučanska* (ulica u kojoj ima puno dućana), *Kod šetača* (Trg Slobode u Osijeku prema kipu čovjeka koji šeta).

Na temelju je primjera zaključno da su kolokvijalne verzije hodonima proširene među svim govornicima jezika, mlađima i starijima, a razlog je tome što se ta imena prenose generacijama. Jedan je od glavnih razloga zašto naziv skraćujemo sama ekonomičnost u jeziku i pismu, jer svakako je lakše izgovoriti skraćenu riječ, a ujedno i zauzima manje mjesta u poruci. Mlađi govornici skloniji su koristiti skraćene verzije poput *Štrosika* umjesto *Strossmayerova* radi zvučnosti i lakšeg pamćenja. Također, kako je ranije napomenuto govornici prema prostoru na koji se u trenutku referiraju osjećaju privrženost, taj im je prostor poznat i dio svakodnevice. U zatvorenoj se grupi ljudi svi govornici upoznati sa značenjem izraza koji koriste tako da recimo mladi u komunikaciji koriste izraze poput „Nađemo se kod konja“ misleći na Trg bana Jelačića te svi sugovornici u tom trenutku u mislima imaju sliku točnog mjesta na koje je ta osoba implicirala. Pokazano je i da novi hodonimi ne mogu brzo ući u uporabu i zamijeniti dugogodišnja imena koja su se koristila. Ispitanici u najstarijoj dobnoj skupini i oni u dobnoj skupini iznad četrdeset godina navode kako koriste stara imena koja su im i dalje ostala u uporabi radi navike, samo su ovaj put unutar žargona.

5.3. Tvorba neformalnih ojkonima

Treće pitanje u anketi glasi: *Koja neformalna imena koristite kada govorite o hrvatskim i svjetskim gradovima?* (Primjer: *Virovitičani za svoj grad kažu Virka, Brođani za Slavonski Brod skraćeno kažu Brod, New York nazivamo Velikom Jabukom, a Prag Zlatnim Gradom*).

Od ispitanika se dakle tražilo da navedu što više nadimaka za gradove koji koriste u komunikaciji. S obzirom na korpus, postoji nekoliko modela po kojima se ovi neformalni nazivi mogu izdvojiti. Prvi je model rezanje dijela imena u višečlanim imenima, primjerice: *Brod* (Slavonski Brod), *Gradiška* (Nova Gradiška), *Gorica* (Velika Gorica), *Grubišno* (Grubišno Polje), *Biograd* (Biograd na Moru), *Sveti Martin* (Sveti Martin na Muri), *Draga* (Mošćenička Draga), *Novi* (Novigrad), *Novi* (Kaštel Novi), *Štafilić* (Kaštel Štafilić), *Miholjac* (Donji Miholjac).

Drugi model uključuje skraćivanje službenog imena i sufiksaciju: *Virka* (Virovitica), *Vinkulja* (Vinkovci), *Jaska* (Jastrebarsko), *Varaš* (Varaždin), *Crikva* (Crikvenica), a pojavio se i primjer rezanja prvog dijela riječi kao u primjeru *Šice* (Mokošica).

Skraćivanjem imena dobiveni su „nadimci“ koji podilaze jezičnoj ekonomičnosti, iziskuju manje napora pri izgovoru, a podrazumijevaju i dozu bliskosti koju govornik ima prema određenom mjestu.

Velik se broj primjera koji su ispitanici naveli odnosi na bitno obilježje toga grada. Takvi oblici, zbog toga što su općenito poznati široj skupini ljudi, često i zamjenjuju službeno ime grada jer svi govornici poznaju njegovo značenje. Takva imena nazivamo perifraznim imenima, a primjeri su iz korpusa: *Grad heroja* (Vukovar), *Biser Jadrana* (Dubrovnik), navodi se kako Dubrovčani za Dubrovnik kažu samo *Grad*, *Grad koji teče* (Rijeka), *Lega grad* (Osijek), *Dioklecijanov grad* (Split), *Grad jezera* (Imotski), *Grad na Gackoj* (Otočac), *Mali Beč* (Varaždin), *Metropola* (Zagreb), *Grad Ljubavi* (Pariz), *Mala Venecija* (Samobor).

Primjetno je da postoji više naziva za grad Zagreb budući da je glavni i najpoznatiji grad, tako se pojavljuje i nadimak *Purgerija* prema neformalnom nazivu stanovnika grada, *Plavi* što se odnosi na boju najpoznatijeg navijačkog kluba u Zagrebu, *Metropola* jer je glavni grad, *Zabreg* gdje je došlo do premetanja slova unutar riječi, te primjer *ZeGe* prema prva dva slova imena. Imajući na umu posljednji primjer, pojavilo se još nekoliko primjera pokrata prema slovima u imenu i u drugih gradova kao na primjer *BeGe* za Beograd ili *VeGe* za Veliku Goricu. Glavni je razlog tome jezična ekonomičnost u pismu, a tako se onda proširilo i na govor.

Četvrto pitanje u anketi nastavlja se na prethodno, odnosno treće, a traži neformalna imena država: *Koja neformalna imena država koristite? (Primjeri: Švicarska je Švica, Mađarska je Mađa).*

U ovome se anketnom pitanju od ispitanika tražilo da navedu neformalna imena koja koriste kada govore o nekim državama. Prolazeći kroz odgovore ispitanika, primjetno je da su ovdje ispitanici naveli puno manje primjera nego u ostalim pitanjima što dovodi do zaključka da se na države ne referiraju toliko često kroz žargonski oblik. Primjeri koje jesu naveli tvore se po istim modelima kao i imena gradova iz prethodnog pitanja.

Prema tome, prvi model prema kojem se tvore neformalna imena za države je skraćivanje višočlanih imena rezanjem jednog dijela imena: *Bosna* (Bosna i Hercegovina), *Emirati* (Ujedinjeni Arapski Emirati), *Trinidad* (Trinidad i Tobago), *Britanija* (Velika Britanija), *Makedonija* (Sjeverna Makedonija), *Arabija* (Saudijska Arabija).

Primjeri skraćivanja iz korpusa: *Mađa* (Mađarska), *Švica* (Švicarska), *Franca* (Francuska), *Njema* (Njemačka), *Polja* (Poljska), *Herca* (Bosna i Hercegovina), *Buga* (Bugarska), *Norvi* (Norveška), također pojavio se i primjer gdje je skraćen prvi dio riječi *Lux* (zajednica zemalja Benelux).

Primjeri perifraznih imena za države: *Zemlja Izlazećeg Sunca* (Japan), *Lijepa Naša* (Hrvatska), *Zemlja Vatre i Leda* (Island), *Vatikan* (Sveta Stolica), *Zeleni Otok* (Irska).

Važno je spomenuti kako se pojavilo nekoliko primjera za neformalno ime države, a koji su motivirani utjecajem stranih jezika: *Dojčland* (njem. *Deutschland* – Njemačka), Holandija (engl. *Holland* – Nizozemska), *Kroacija* (engl. *Croatia* – Hrvatska), *Turkiš* (njem. *Turkisch* = *turski* – Turska), *Dežela* (slov. *država* – Slovenija), *Oster* (njem. *Österreich* – Austrija). Uočljiv je utjecaj germanskih jezika. Nazive država motivirane utjecajem njemačkog jezika više koriste stariji govornici, a one motivirane engleskim jezikom mlađa skupina govornika, uzrok je tome blizina medija gdje se koriste ti jezici.

Analizom korpusa utvrđeni su i primjeri metonimije kada se govornici referiraju na neku državu, ovdje su značajni primjeri iz korpusa: *Amerika* (misleći na pedeset saveznih država), *Engleska* (misleći na Veliku Britaniju), *Koreja* (Južna i Sjeverna Koreja).

5.4. Tvorba neformalnih etnika

Peto pitanje u anketi glasi: *Koje neslužbene nazive za etnike poznajete i koristite? (Primjer: Purger, Lege, Cvelferica).*

Tim se pitanjem od ispitanika tražilo da navedu žargonizme kojima se koriste kada se referiraju na imena stanovnika nekog naseljenog mjesta. U određivanju tvorbe neformalnih etnika teško je odrediti nekoliko modela po kojima nazivi nastaju jer su nastali različitom motivacijom.

Naziv *Splićo* (Splićanin) nastao je po modelu jednostavnog skraćivanja, nazivi *Dalmoš* i *Bosanđeros* nastali skraćivanjem riječi i dodavanjem sufiksa *-oš* i *-đeros*, a primjeri *Blaji* (Blaćani, stanovnici Blata), *Švedi* (Svedani) i *Ameri* (Amerikanci) oblici su kratke množine imenica.

Velik je broj imena u korpusu motiviran kulturom i poviješću određenog mjesta iz kojeg stanovnici dolaze: *Purger* (njem. *Bürger* = stanovnik), *Tovar*, *Lega*, *Gospari*, *Blitvari*, *Mikeši*, *Picoki*, *Fiumani*, *Švabe*, *Boduli*, *Vlaji*, *Žabari*, *Šiptari* (alb. *shqipëtar* = Albanac), *Jugomani* (stanovnici bivše Jugoslavije koji sada žive u inozemstvu).

Ta su imena iz povijesnih i kulturoloških razloga opstala i danas u upotrebi, a većinom ih smatramo pogrdnim nazivima, izuzev *Mikeša*, *Picoka*, *Lega* i *Gospara*. Budući da većina navedenih neformalnih imena ima negativnu konotaciju koriste se isključivo unutar žargona. Neka su imena motivirana i stranim jezikom kako je navedeno.

Posljednje se unutar korpusa pojavilo i nekoliko primjera naziva za etnike koji su motivirani navijačkim klubovima iz određenih gradova: *Boysi*, *Plavi*, *Bijeli*, *Bijelo-plavi*, *Torcidaši*, *Khortaši*.

5.5. Neformalna imena institucija

Sljedeće pitanje u anketi odnosi se na žargon u upotrebi kada je riječ o upravama unutar naseljenog područja, odnosno zatvorenim prostorima. Pitanje glasi: *Koje neslužbene nazive institucija koristite? Institucije mogu biti akademije, fakulteti, sveučilišta, muzeji, škole, pravne, vjerske, odgojne, kulturne ustanove. (Primjeri: FFOS, HAZU, Virovitičani Osnovnu školu Ivane Brlić Mažuranić nazivaju Brličkom).*

Primjeri pokrata ili abrevijatura: *FFOS, FZSRI, UFRI, POMFRI, PBF, PMF, FOOZOS, HAZU, JAZU, HZZ, HZMO, FPZG, ZABA, GFG* (Gimnazija Frana Galovića), *HNK, VeVu* (Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru), *KUD* (Kulturno-umjetničko društvo), *ŠPUD* (Škola primijenjene umjetnosti i dizajna), *KSEKA* (Klub studenata etnologije i kulturne antropologije).

Skraćivanje višečlanog imena: *Jeza* (Jezična gimnazija), *Akademija* (Muzička akademija i Akademija dramskih umjetnosti), *Mirovinsko* (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje), *Higijenski* (Nastavni zavod za javno zdravstvo), *Četvrta* (IV. gimnazija Marka Marulića), *Filozofi* (Filozofski fakultet u Rijeci), *Veterina* (Veterinarska škola), *Mimara* (Muzej Mimara)

Brojni su primjeri skraćivanja višečlanih imena, a oni koji se izdvajaju jesu primjeri skraćivanja koje se provodi motivirano osobom po kojoj ustanova nosi ime: *Grigorica* (OŠ Grogora Viteza), *Frankopanka* (OŠ F. K. Frankopana), *Brlička* (OŠ Ivane Brlić-Mažuranić), *Nazori* (OŠ Vladimira Nazora), *Lisinski* (Kocertna dvorana Vatroslava Lisinskog), *Ruđerica* (SŠ Ruđera Boškovića), *Lucijanka* (Gimnazija Lucijana Vranjanina), *Geto* (OŠ Marina Getaldića).

Ako unutar mjesta postoji samo jedna ustanova koja ima svoju svrhu, tada je nepotrebno reći puno ime ustanove jer će sugovornici znati o kojoj se ustanovi radi, tako se navode primjeri dvije gimnazijske srednje škole u Virovitici. Ako netko kaže *Gimnazija* zna se da se referira na Gimnaziju Petra Preradovića, ako kaže *Katolička* sugovornik zna da se govornik referira na Katoličku gimnaziju, a ako kaže ime *Strukovna* zna se da se referira na jednu Strukovnu srednju školu u tom gradu.

Naziv može biti motiviran i starim imenom te ustanove koje se koristilo godinama pa starijim govornicima nije izašlo iz navike: *Ribari* (staro ime OŠ Ive Lole Ribara danas ima drugo ime), *Dom JNA* (Dom garde), *ZAP* (Zavod za plaćanje – današnja FINA), *Splitska banka* (današnja OTP banka), *Klaićeva* (Bolnica za dječje bolesti u Klaićevoj ulici), *Vinogradska* (Klinička bolnica Sestara milosrdnica), *Staro rodilište* (Dom zdravlja).

Primjeri koji su se najčešće pojavili unutar korpusa također su i skraćene opće imenice *gimna/gimba* za riječ gimnazija te *faks* za fakultet.

5.6. Neformalna imena ugostiteljskih objekata

Pitanje na koje su ispitanici također odgovarali u anketi je: *Koristite li neslužbena imena za ugostiteljske objekte u svome mjestu? (Primjerice: McDonald's je postao Mekić, Osječani caffe bar Svačić neslužbeno zovu Svaja, a Virovitičani noćni klub Monte Cristo neslužbeno zovu samo Monte). Navedite primjer.*

Od ispitanika se očekivalo da navedu primjere neformalnih imena za ugostiteljske objekte u području u kojem žive, a to uključuje kafiće, restorane, lance brze prehrane, barove, noćne klubove, slastičarnice itd.

Modeli po kojima su ta neformalna imena u korpusu navedena također se slažu s modelima kao u ostalim odgovorima. Prema tome se izdvajaju sljedeći primjeri za skraćivanje imena: *Mek/Mekić/Megić* (McDonald's), *Boras* (Caffe bar Boraskino), *Dalma* (Caffe bar Dalmatino), *Mezza* (Restoran Mezzanove), *Hem* (Disko klub Hemingway), *Zvone* (Kavana Zvonimir), *Komuna* (Community bar), *Dupli* (kafić Double out), *Ax* (Axmann pub), *Roki* (Rock Caffe), *Hace* (Noćni klub Hacienda), *Proha* (Prohibition bar), *Gauda* (Restoran Gaudeamus), *Sub* (Subway restoran).

Primjeri neformalnih imena nastalih skraćivanjem višečlanih imena: *Star* (Caffe bar All star), *Kosi* (Caffe bar Kosi toranj), *Everest* (Caffe bar Mont Everest), *Berni* (kafić Kod Bernija), *Gradska* (Gradska kavana), *Franz* (Restoran i noćni klub Franz Koch), *Palačinkara* (Palačinka bar), *Činkice* (Palačinkarnica Nora), *King* (Burger King), *Mala* (Mala kavana), *Bobo* (kafić Back in Black), „*u Malog*“ (pizzerija Malo misto), *Mađa* (Caffe bar Majestic), *Kleja* (Noćni klub Kleopatra), *Carpe* (Carpe Diem), *Trinaja* (Caffe bar 13), *Tvornica* (Cookie Factory), *Voda* (Noćni klub H2O), *Pub* (Irish Pub cafe).

Primjeri korištenja starih formalnih imena objekata umjesto novih: *Bolero* (sada je Noćni klub Room), *Favorit* (sada je Caffe bar Aura), *Roko* (sadašnji Community bar), *Grof*.

Primjeri neformalnih imena za ugostiteljske objekte koji su motivirani lokacijom na kojoj se nalaze: *Busna* (kafić se nalazi na autobusnom kolodvoru), *Benza* / „*na benzi*“ (kafić na benzinskoj postaji), *Kod Tri Palme* (kafić se nalazi između palmi).

Primjeri neformalnih imena za ugostiteljske objekte koji su motivirani imenom osobe: *Kod Pere*, *U Kuke*, *Kod Marijanovičke*, *Bara*, *Paško*, *Habijanac*, *Kod Bobana*, *Kod Ise*.

5.7. Neformalna imena građevina

Osmo je pitanje u anketi: *Koja su neslužbena imena zgrada i shopping centara poznata u vašem gradu? (Primjer: Mall, Super...)*. Od ispitanika su se očekivali odgovori koji uključuju neformalna imena za građevine u njihovu gradu. Imena mogu biti imena za zgrade, nastambe, trgovine, trgovačke centre i slično.

Pronalazimo primjere neformalnih imena nastalih skraćivanjem: *Porta* (TC Portanova), *Super* (TC Supernova), *Baki* (trgovački lanac Bakmaz), *Joki* (TC Joker), *Spar* (Interspar), *Marti* (Trgovački centar Martinkovac).

Primjeri skraćivanja višeslojnih imena: *City* (City Centar East/West), *Mall* (Avenue Mall, Mall of Split), *Sub* (Sub Center), *Arena* (Arena Centar), *Tower* (Tower Center), *Garden* (Garden Mall), *Robna* (Robna kuća Korzo), *Prima* (Prima 3), *Colosseum* (City Colosseum), *Cvjetni* (Supernova Cvjetni), *ZTC* (Zapadni trgovački centar - pokrata), *Galerija* (Galerija Sjever), *Palača* (Gradska palača Pejačević), *Shopping* (Shopping Centar Prečko), *Gacka* (Gacka Retail Park).

U korpusu se našlo i nekoliko primjera imena koja su motivirana prema nekoj karakteristici (izgled, oblik, vrijeme i način izgradnje, prema značajnoj osobi, stanovnicima) zgrade ili kompleksa zgrada: *Osmica* (zgrada ima 8 katova), *Uglovnica* (zgrada je na uglu ulice), *Poslovni park* (Park&Shop – prema nazivu projekta izgradnje), zgrada *Belvedere*, zgrada *Muslimanka*, kompleks zgrada *Kineski zid*, *Dečakova zgrada* (zgradu je gradio čovjek po prezimenu Dečak), zgrada *Ljepotica*, kompleks zgrada *Četverolist*, *Žeželj*, *Mamutica*, *Gljive* (kompleks zgrada u obliku gljive), *Golubica*, kompleks zgrada *Mujo i Haso*, *Zagrepčanka*.

Naveli su ispitanici i da koriste neformalno ime koje je nekada bilo službeno ime, primjerice *Pevec* i *Merkator*.

5.8. Neformalna imena školskih predmeta, studija i kolegija

Jedno od pitanja koje je bilo postavljeno ispitanicima jest pitanje: *Koristite li neka neslužbena imena kada govorite o školskim predmetima, smjerovima studija i kolegijima na fakultetu? Navedite primjer.*

Od ispitanika se očekivalo da navedu što više primjera žargonizama koje koriste kada govore o školskim predmetima, nazivima studija i kolegija koje poznaju i koriste u komunikaciji. Budući da su mlađi govornici svakodnevno okruženi tim žargonizmima, od njih se očekivalo više različitih odgovora.

Primjeri neformalnih imena nastalih skraćivanjem: *Matka/Matiša* (Matematika – dodani sufixi *-ka* i *-iša*), *Psih* (Psihologija), *Gina* (Ginekologija), *Fizio* (Fizioterapija), *Sinta* (Sintaksa), *Morfo* (Morfologija), *Bio* (Biologija), *Geo* (Geografija), *Infra* (Informatika), *Vjerić* (Vjeronauk).

Primjeri za skraćivanje višestrukih imena: *SRZ* (Sat razredne zajednice), *TZK* (Tjelesna i zdravstvena kultura), *HJ* (Hrvatski jezik), *EJ* (Engleski jezik), *Likovni* (Likovna kultura), *Pig* (Politika i gospodarstvo), *Pid* (Priroda i društvo), *Edu-Reha* (Edukacijska-rehabilitacija).

Studenti navode da u većini slučajeva ne izgovaraju puni naziv kolegija već samo jednu riječ koja je ključna u nazivu toga kolegija, može to biti i prva riječ u nazivu. Prema tome, zaključuje se da se ovi žargonizmi koriste isključivo unutar zatvorene skupine govornika koja poznaje značenje neformalnih imena tih kolegija, odnosno studenti istog studijskog smjera. Model prema kojem imena nastaju je rezanje dijela naziva i skraćivanje, odnosno dobivene su pokrate. Primjeri su tome: *Padežna* (Padežna značenja), *Osnove* (Osnove ekonomije), *Fonetika* (Uvod u fonetiku i fonologiju), *Stara* (Stara književnost), *Zaštita* (Zaštita okoliša), *Kvante* (Kvantitativne metode u menadžmentu), *Financije* (Financijski menadžment), *Pis* (Poslovni informacijski sustavi), *Makro* (Makroekonomija), *Ele* (Elektrotehnika), *Obrazovanje* (Sociologija obrazovanja), *Impro* (Uvod u improvizacijski teatar), *Profesija* (Profesija odgojitelja i reflektivna praksa), *Metodika* (Metodika upoznavanja okoline), *Rim* (Rimsko pravo), *Anatomija* (Funkcionalna anatomija).

Također se u korpusu pojavljuju i primjeri za neformalna imena studijskih smjerova motivirana nazivom za struku, primjer je tome *Odgajatelj* (Rani predškolski odgoj), *Razredna nastava* (Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet) ili *Učiteljski fakultet* (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku), *Zubarski* (Dentalna medicina), *Doktorski* (Medicinski fakultet). Ta su neformalna imena proširena među svim ispitanicima bez obzira na dob.

5.9. Neformalni nazivi zanimanja

Posljednje pitanje u anketi glasi: *Kojim se nazivima koristite kada govorite o službenim osobama? Nazivi mogu biti odmilice, pogrđni, neprimjereni i šaljivi, poput drotovi, profe, kelneri i sl.*

Ovdje se od ispitanika očekivalo da nabroje što više kreativnih naziva kojima se koriste kada govore o nekom određenom zanimanju, odnosno službenoj osobi. Kako je u pitanju navedeno, očekivali su se odgovori koji izražavaju prisnost odnosno odmilice, pogrđni nazivi, šaljivi i neprimjereni nazivi.

Primjeri koje nalazimo u korpusu nastali su skraćivanjem i sufiksacijom.

Primjeri neformalnih naziva za zanimanja nastalih kombinacijom skraćivanja i sufiksacije: *raska* (razrednica), *profka* (profesorica), *ginić* (ginekolog), *cajkan* (policajac), *trenđo* (trener), *stomica* (stomatolog), *medicinar* (medicinski tehničar), *psihić* (psiholog). Česta je pojava u primjerima iz korpusa sufiksacija sufiksima *-ka*, *-ić*, *-(ar)ica*, *-ar*, *-an*.

Također, jednostavnim je skraćivanjem nastao značajan broj primjera iz korpusa: *profa* (profesor(ica)), *brico* (brijač), *piros* (pirotehničar), *čista* (čistačica), *teljica* (učiteljica), *fizio* (fizioterapeut), *sestre* (medicinske sestre i medicinski tehničari), *zubo* (zubar/stomatolog), *doc* (doktor/liječnik), *ravna* (ravnateljica), *vatreni* (vatrogasci).

Sufiksacijom nastaju primjeri koje možemo nazvati pogrđnim nazivima: *šalteruša* (službenice na šalterima), *spremaljke* (spremačice), *tajnikuše* (tajnice), *prometovci* (prometni redari), *noktaruša* (noktarica), *smetlar* (komunalni radnik). Često se za imenice ženskog roda koje označavaju osobe ženskog spola odnosno radnice u uslužnim djelatnostima dodaje sufiks *-uša*.

Neki od primjera koje još pronalazimo u korpusu jesu nazivi koji su se koristili godinama prije, recimo *babica* u značenju primalja jer su starije žene bile te koje su porađale, *teta u vrtiću* u značenju odgajateljica jer je zanimanje bilo isključivo žensko. Primjeri germanizama *šofer* (vozač), *šnajderica* (krojačica), *bauštelac* (građevinar), *maler* (soboslikar), *apotekar* (ljekarnik). Ispitanici navode i da osobe na pozicijama moći, recimo političare i bogataše, neformalno nazivaju *glavonje* upućujući na karakteristike osoba kao što su umišljenost i velik ego. Također, primjer koji se izdvaja jest riječ *zetovci* u značenju radnici Zagrebačkog električnog tramvaja.

Analizom korpusa primjećuje se da je najviše različitih neformalnih naziva navedeno za policajce: *murija, drotovi, marica, plavci, panduri, milicija, cajoši, cajnani, štrumfovi, drugovi, polismeni, pačosi*, „momci u plavom“, „plavi anđeli“.

6. Zaključak

Poznato je da izvanjezični čimbenici utječu na jezik i neophodno je da se unutar jednoga jezika provode promjene. Promjene mogu biti uzrokovane različitim faktorima kao što su socijalni, politički, kulturni i tehnološki utjecaji. Tako se i u hrvatskom jeziku stalno pojavljuje potreba za novim riječima, a zadatak je tvorbe riječi proučiti na koji način iste te riječi nastaju.

Budući da dio novonastalih riječi postaje žargonski leksik važno je proučiti i tvorbu neformalnih riječi i izraza koje koristimo unutar zatvorene skupine gdje svaki sudionik komunikacije poznaje značenje tih riječi i izraza. Provedenim anketnim ispitivanjem ispitano je koja neformalna imena govornici hrvatskog jezika koriste kada govore o osobnim imenima i nadimcima, ojkonimima, hodonimima, etnonimima, imenima građevina, objekata, školskih predmeta i studija, ali i ljudskih zanimanja. Anketnim ispitivanjem prikupljen je korpus od osamsto odgovora, a sudjelovali su ispitanici različite dobi i iz različitih govornih područja hrvatskog jezika. Cilj je istraživanja bio uočiti raznolikost odgovora i tvorbene načine kojima nastaju neformalna imena iz korpusa. Proučavajući uporabu i tvorbu neformalnih imena dolazi se do brojnih zaključaka. Počevši od nadimaka koji nastaju skraćivanjem osobnog imena ili prezimena, a dodjeljuju se od strane članova obitelji i prijatelja da bi se pokazala bliskost. U tvorbi neformalnih imena hodonima, ojkonima, etnika, građevina, institucija, školskih predmeta, studija i kolegija velik je dio primjera nastao skraćivanjem bilo da je riječ o jednoj riječi ili višečlanom nazivu, također je velik dio primjera nastao i rezanjem jednog dijela riječi. Važno je da ni u kojem slučaju riječ ne gubi na svome značenju, ono je govorniku i sugovorniku uvijek poznato. Dio primjera iz korpusa također je tvoren sufiksacijom, najčešće su to sufixi *-ka*, *-ika*, *-ica*, *-oš*, *-ar*, *-an*. Izuzev nekoliko pogrđnih neformalnih imena koja su navedena kao neformalna imena za zanimanja, možemo zaključiti da su sva neformalna imena nastala zbog povezanosti govornika s objektom, odnosno „od milja“. Svako je neformalno ime nastalo nekom motiviranošću, recimo određenom karakteristikom, nekim značajnim događajem ili osobom, a često i starim službenim nazivom koji jednostavno nije izašao iz uporabe, posebice u starijih govornika. Još je jedan od značajnih razloga zašto koristimo žargonizme u imenovanju osoba i mjesta, što se provlači kroz analizu korpusa, jezična ekonomičnost. Upravo je to razlog tome što se sva višečlana imena skraćuju ili se dio riječi jednostavno „odreže“. Jednostavnije je koristiti neformalni i kraći naziv u svakodnevnom govoru, ali i u pismu.

7. Literatura i izvori

Babić, Stjepan 2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnom jeziku*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Globus, Zagreb.

Barić, Eugenija, Lončarić, Mijo, Malić, Dragica, Pavešić, Slavko, Peti, Mirko, Zečević, Vesna, Znika, Marija 1997. *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb.

Glušac, Maja, Majetić, Mihaela 2019. „Hodonimija grada Osijeka“. *Gramatikom kroz onomastiku*, ur. Maja Glušac i Ana Mikić Čolić, Filozofski fakultet u Osijeku, Osijek, 45–63.

Mikić Čolić, Ana 2021. *Neologizmi u hrvatskome jeziku*, Filozofski fakultet u Osijeku, Osijek.

Mikić Čolić, Ana; Rajle, Lorna; Milas, Mirjam 2022. *Osječki gradski govor. Jezične dumine Osječana*, Filozofski fakultet u Osijeku, Osijek.

Muhvić-Dimanovski, Vesna 2005. *Neologizmi, problemi teorije i primjene*, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

Pintarić, Neda. 2010. „Tvorbeni postupci u poljskom i hrvatskom razgovornom jeziku“, *Filologija*, 55, 89–104. (<https://hrcak.srce.hr/file/98442>)

Šimunović, Petar 1979. „Tipološko-strukturalni ogled istarske ojkonomije“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 4–5(1), 219–249. (<https://hrcak.srce.hr/file/103005>)

Šimunović, Petar 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb.

Vuković, Siniša 2007. „Onomastička terminologija – Inventar termina i stratifikacija onomastike kao prilog teoriji imenoslovlja u cjelini“, *Čakavska rič*, XXXV(1), 139–184. (<https://hrcak.srce.hr/file/60264>)